

WALDEMAR GOS

Uniwersytet Szczeciński

CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA

Wprowadzenie

Siła rachunkowości finansowej polega na tym, że ma ona charakter systemowy, to znaczy jej operacje są prowadzone w sposób spójny, powtarzalny i jednolity. Słabość jej natomiast polega głównie na tym, że nie zawsze dostarcza informacji użytecznych z punktu widzenia poszczególnych użytkowników¹. Ponadto okres lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku zaznaczył się w zarządzaniu przesunięciem akcentów rozważań nad organizacjami i zarządzaniem nimi ze sfery aktywów materialnych na obszar zasobów niematerialnych, na przykład wiedza jako zasób, zdolności organizacyjne².

Zmiany zachodzące w odczytywaniu informacyjnej funkcji rachunkowości coraz wyraźniej ukierunkowują jej warsztat na opis ekonomicznej przyszłości jednostki gospodarczej. Coraz częściej sprawozdawczość finansowa próbuje dostarczać perspektywnych informacji o sytuacji finansowej i dokonaniach jednostki, czyli tradycyjne bazy danych są wzbogacane o dane szacunkowe i profesjonalne osądy³. Nadal jednak jednym z wyzwań współczesnej rachunkowości jest wia-

---

¹ A. Szychta, *Etapy ewolucji i kierunki integracji metod rachunkowości zarządczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007.

² J. Czarnecki, *Od logiki struktury do logiki procesu – menedżer i rachunkowość*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 2008, nr 44 (100), s. 49.

³ Por. M. Gmytrasiewicz, *Teoria rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, w: *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, red. T. Cedrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKwP, Warszawa 2007, s. 111.

rygodność informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym⁴. Wynika to z faktu, że „stopień wiarygodności informacji dostarczanych przez rachunkowość określa prawidłowość i skuteczność decyzji podejmowanych przez odbiorców informacji”⁵. Informacje są wiarygodne, gdy nie zawierają istotnych błędów i są bezstronne. Warunkiem wiarygodności jest wierna, rzetelna prezentacja informacji w sprawozdaniach finansowych. Zależy ona przede wszystkim od identyfikacji transakcji i pomiaru ich wartości, a także od doboru w danej sytuacji właściwych zasad wyceny.

Wartość księgową, mimo krytycznych uwag, ma swoje znaczenie. Można to uzasadnić za pomocą stwierdzenia K. Jajugi, według którego metody wyceny przedsiębiorstwa zyskują na znaczeniu w okresach następujących po katastrofach na rynkach finansowych (spadek cen spółek na rynkach, upadłości spółek). Wtedy inwestorzy „przypominają sobie”, iż „twarda wycena”, mająca u podstaw przede wszystkim rzetelne informacje finansowe i niefinansowe ma kluczowe znaczenie w podejmowaniu długoterminowych decyzji inwestycyjnych. Nie jest przypadkiem, że po okresie kryzysu w USA pojawiła się między innymi praca dotycząca wyceny spółek akcyjnych, obecnie uważana za istotną publikację z dziedziny analizy fundamentalnej, zatytułowana *Security Analysis* B. Grahama i D.L. Dodda (New York 1934), w której jako podstawową metodę do zastosowania przez inwestorów zaproponowano analizę bilansu oraz rachunku zysków i strat⁶.

W związku z tym celem niniejszego opracowania jest próba odpowiedzi na pytanie: jakie czynniki kształtują wartość księgową przedsiębiorstwa?

1. Klasyfikacja czynników kształtujących wartość przedsiębiorstwa

Rozważania związane z określeniem czynników kształtujących aktywa i zobowiązania można rozpocząć od identyfikacji nośników kształtujących wartość przedsiębiorstwa.

---

⁴ B. Micherda, *Wiarygodność istotną cechą jakościową sprawozdania finansowego*, „Forum Rachunkowości” 2007, nr 1, s. 3.

⁵ A. Kamela-Sowińska, *Rachunkowość na zakręcie*, w: *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, red. T. Cedrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKWP, Warszawa 2007, s. 135.

⁶ K. Jajuga, *Wartość i ryzyko przedsiębiorstwa a informacje finansowe – niektóre współczesne problemy*, w: *Zarządzanie finansami. Mierzenie wyników i wycena przedsiębiorstw*, t. 1, materiały konferencyjne, red. D. Zarzecki, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2003, s. 283–284.

Tabela 1

Klasyfikacja czynników kształtujących wartość przedsiębiorstwa

Strategiczne	Wyszczególnione czynniki
A. Black, P. Wright, J.E. Bachman	
Grupa czynników	<ul style="list-style-type: none"> – ryzyko – rentowność
Finansowe	<ul style="list-style-type: none"> – sprzedaż – marża przepływów pieniężnych – kapitał obrotowy – majątek trwały – gotówkowa stopa podatkowa – koszt kapitału
Operacyjne	<ul style="list-style-type: none"> – ilość sprzedaży – ceny – asortyment – stawki robocizny – koszty ogólne – produkcja – produktywność – przestoje – warunki sprzedaży – warunki dostaw – polityka płatności – pozyskiwanie zasobów – strategie finansowania zasobów – taktyka w zakresie innowacji
S.A. Ross, R.W. Westerfield, B.D. Jordan	
Bilansowe	<ul style="list-style-type: none"> – majątek trwały – majątek obrotowy
Nieujęte w bilansie	<ul style="list-style-type: none"> – dobre zarządzanie – reputacja przedsiębiorstwa – pracownicy – kontakty z otoczeniem – kwalifikacje kadry zarządzającej – przyjęte, utrwalone metody zarządzania, procedury postępowania – struktura organizacji – aktywa, które nie zostały ujęte w bilansie, gdyż są zużyte księgowo lub nie spełniają warunków aktywowania

Źródło: opracowanie nie podstawie A. Black, P. Wright, J.E. Bachman, *W poszukiwaniu wartości dla akcjonariuszy*, Oficyna Ekonomiczna, Warszawa 2000, s. 101; S.A. Ross, R.W. Westerfield, B.D. Jordan, *Finanse przedsiębiorstw*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1999, s. 42.

Nośniki wartości, czyli czynniki ekonomiczne wpływające na wzrost lub spadek wartości przedsiębiorstwa, można podzielić na⁷:

a) operacyjne:

- stopa wzrostu sprzedaży (przychodów ze sprzedaży),
- stopa marży zysku operacyjnego ze sprzedaży (rentowność operacyjna ze sprzedaży),
- efektywna stopa podatku dochodowego;

b) finansowe:

- koszt kapitału,
- struktura kapitału;

c) inwestycyjne:

- nakłady na kapitał obrotowy netto,
- nakłady na dodatkowe aktywa trwałe.

Klasyfikację czynników kształtujących wartość przedsiębiorstwa przedstawiono również w tabeli 1.

Jak pokazano w tabeli 1, w literaturze czynniki kształtujące wartość przedsiębiorstwa są różnie identyfikowane i klasyfikowane. Ponadto niektóre czynniki, mimo niezaprzeczalnego faktu, że kształtują wartość przedsiębiorstwa, bardzo trudno zmierzyć i wycenić lub wręcz niemożliwy jest ich pomiar i wycena w sposób powszechnie akceptowany, czyli taki, w którym wartość będzie zbieżna z zasadą prawdziwego i wiernego obrazu.

Czynniki kształtujące aktywa i pasywa można podzielić według wielu kryteriów (tabela 2). Jak wynika z definicji aktywów i zobowiązań, są to siły związane z warunkami ich uznawania. Z punktu widzenia wyceny aktywów i zobowiązań będą to czynniki wpływające na wycenę wstępną oraz wycenę bilansową. W zależności od przyjmowanego parametru wyceny należy wyróżnić parametry pierwotne oraz wtórne, co również wpływa na wartość aktywów i zobowiązań. Można także wskazać, że czynnikami kształtującymi aktywa i zobowiązania są decyzje podejmowane przez osoby zarządzające jednostką gospodarczą dotyczące na przykład: udzielania i zaciągania kredytów kupieckich, gospodarki magazynowej, zarządzania środkami pieniężnymi, sposobu finansowania rzeczowych

---

⁷ P. Szczepankowski, *Jak w praktyce liczyć i poprawnie interpretować wartość EVA^{TM} oraz MVA?*, „Analiza i Kontrola Finansowa” 2008, nr 38, s. 28/18.

aktywów trwałych itd. Z punktu widzenia zasad sporządzania bilansu czynniki kształtujące aktywa i zobowiązania można podzielić na:

- wpływające na uznanie aktywów i zobowiązań,
- wpływające na wycenę wstępną,
- wpływające na wycenę bilansową.

Tabela 2

Kryteria klasyfikacji czynników kształtujących aktywa i zobowiązania

Kryterium klasyfikacji	Czynniki
Cel nabycia aktywów	Aktywa inwestycyjne: kursy rynkowe, polityka państwa w zakresie ustalania stóp procentowych, inflacja, polityka fiskalna. Aktywa operacyjne: upodobania klientów, postęp technologiczny, rozwój konkurencji
Warunki uznania aktywów i zobowiązań	Moment uznania Przedmiot uznania
Wpływ osób zarządzających na poziom aktywów i zobowiązań	Siły zależne od osób zarządzających: polityka płatności należności, gospodarka magazynowa, dobór metod amortyzacji. Siły niezależne od osób zarządzających, np.: kursy NBP, stopy podatkowe, stawki ubezpieczeń społecznych
Wpływ osoby opracowującej zasady (politykę) rachunkowości	Siły obiektywne, np. zasady rachunkowości, definicje aktywów i zobowiązań. Siły subiektywne, np. prawa wyboru zasad wyceny
System finansowania	Koszty finansowania działalności Czynniki kształtujące system podatkowy

Źródło: opracowanie własne.

2. Charakterystyka podstawowych czynników kształtujących aktywa i zobowiązania

Bez względu na przyjętą klasyfikację czynników kształtujących aktywa i zobowiązania istotne znaczenie mają:

- przyjęte zasady (polityka) rachunkowości,
- dowody faktograficzne,
- inwentaryzacja,
- wiedza, umiejętności i odpowiedzialność kierownictwa oraz osób prowadzących rachunkowość,
- specyficzne cechy źródeł finansowania działalności oraz regulacji systemu fiskalnego.

Jak trafnie stwierdza A. Karmańska, elementem polityki przedsiębiorstwa w zakresie jego finansów jest polityka bilansowa, która jest w praktyce realizowana w drodze stosowania polityki rachunkowości⁸. W tym miejscu należy zwrócić uwagę również na art. 10 ust. 2 ustawy o rachunkowości⁹, według którego kierownik jednostki ustala w formie pisemnej i aktualizuje dokumentację polityki rachunkowości. Wynika z tego, że polityka rachunkowości powinna być dostosowana do polityki przedsiębiorstwa i nie powinny być to rozbieżne systemy. Dla przykładu, jeżeli w projekcie inwestycyjnym założono okres ekonomicznej użyteczności środków trwałych na pięć lat, to taki sam okres powinien być przyjęty w polityce rachunkowości dla ustalania stawek amortyzacji, co w konsekwencji wpływa na wartość środków trwałych w bilansie.

Jedną z zasad rachunkowości o charakterze technicznym jest zasada dokumentowania operacji gospodarczych. Każdy przyjęty do wyceny parametr wartości musi mieć podstawę faktograficzną. Mogą to być tabele kursów, tabele notowań papierów wartościowych, budżety wewnętrzne określające rozkład przyszłych korzyści ekonomicznych. Można stwierdzić, że rzetelna dokumentacja księgowa wpływa na wiarygodność wyceny aktywów i zobowiązań.

Kolejnym czynnikiem kształtującym aktywa i zobowiązania jest inwentaryzacja. Obejmuje ona ogół czynności zmierzających do ustalenia faktycznego stanu majątku jednostki gospodarczej. Głównym celem inwentaryzacji jest ustalenie rzeczywistego stanu aktywów i pasywów. Stanowi to podstawę:

- doprowadzenia danych wynikających z ksiąg rachunkowych do ich zgodności ze stanem faktycznym, a tym samym zapewnienia realności wynikających z nich informacji ekonomicznych zestawianych w sprawozdaniu finansowym (porównaj: zasada wiernego obrazu),
- rozliczenia osób odpowiedzialnych za powierzone im składniki majątku,
- dokonania oceny gospodarczej przydatności składników majątku jednostki, co jest szczególnie istotne dla wyceny bilansowej aktywów i pasywów,
- przeciwdziałania nieprawidłowościom w gospodarce majątkiem jednostki.

Organizacja prac inwentaryzacyjnych nie jest uregulowana prawnie. Fakt ten powoduje, że w praktyce można spotkać różne nieprawidłowości związane

---

⁸ A. Karmańska, *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa 2009, s. 38.

⁹ Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU 2009, nr 152, poz. 1223, ze zm.

z przeprowadzaniem inwentaryzacji oraz deprecjonowanie jej roli, gdyż traktowana jest ona jako zło konieczne. Ustawa o rachunkowości formułuje jedynie ogólne zasady inwentaryzacji, sposoby jej przeprowadzania, terminy, zasady ujęcia wyników itp. W akcie tym nie ma natomiast procedur związanych z organizacją inwentaryzacji. Jest odesłanie do zasad utrwalonych przez powszechną praktykę i zwyczaje.

Szczególną uwagę należy zwrócić na takie zadanie inwentaryzacji, jak ocena gospodarczej przydatności składników majątkowych. Wynika to z faktu, że w zależności od oceny, czy składnik aktywów jest potrzebny (i w jakim celu), czy niepotrzebny w działalności gospodarczej, będzie zależał sposób wyceny składnika majątkowego.

Odpowiedzialność za księgi rachunkowe i sprawozdania finansowe łączy się nierozdzielnie z etyką zawodu księgowego oraz etyką biznesu. Problematyka etyki zawodu jest szeroko dyskutowana oraz podejmowane są próby tworzenia kodeksów etycznych. Na szczególną uwagę zasługuje „Kodeks etyki w rachunkowości” opracowany przez Komisję Zasad Etyki i Profesjonalizmu Zawodu Księgowego Rady Naukowej SKwP. Warto również przytoczyć jedno ze sformułowań Międzynarodowego Standardu Edukacyjnego dla zawodowych księgowych nr 4 „Wartości, etyka i postawy zawodowe”, a mianowicie: program edukacyjny w dziedzinie rachunkowości powinien dostarczać przyszłym zawodowym księgowym założeń koncepcyjnych w zakresie wartości zawodowych, etyki oraz postaw zawodowych koniecznych dla posługiwania się profesjonalnym osądem oraz podejmowania etycznych działań służących najlepszym interesom społeczeństwa i zawodu¹⁰. Powstaje pytanie: dlaczego należy przypominać zasady etyki oraz tworzyć kodeksy i standardy etycznych zachowań? Odpowiedź można uzasadnić następująco¹¹:

- obserwuje się ogólnoswiatowy kryzys moralny,
- ludzie w systemie swoich wartości zepchnęli etykę na plan dalszy,
- etyka staje się w wielu dziedzinach niewygodnym ograniczeniem,
- buduje się standardy działań bez przestrzegania zasad etyki lub z ich naruszeniem w imię partykularnych, komercyjnych interesów.

---

¹⁰ *Międzynarodowe Standardy Edukacyjne dla zawodowych księgowych*, Biuletyn Krajowej Rady Firm Audytorskich 2004, nr 12.

¹¹ A. Karmańska, *Etyka w dydaktyce rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 2005, nr 26 (82), s. 137.

Według Kodeksu etyki w rachunkowości, pracę osoby zajmującej się rachunkowością można uznać za zgodną z zasadami etyki, wzbudzającą zaufanie publiczne, gdy spełnia ona zasady:

- kompetencji zawodowych i wysokiej jakości pracy,
- niezależności zawodowej,
- odpowiedzialności za przygotowywane i prezentowane informacje z zakresu rachunkowości,
- właściwego postępowania osoby zajmującej się rachunkowością w relacjach z osobami i instytucjami związanymi z nią zawodowo,
- właściwego postępowania osoby zajmującej się rachunkowością w przypadkach sporu i sprzeczności interesów,
- właściwego postępowania osoby zajmującej się rachunkowością w szczególnych sytuacjach jednostki prowadzącej rachunkowość,
- tajemnicy zawodowej,
- oferowania usług z dziedziny rachunkowości.

W kontekście odpowiedzialności szczególną uwagę należy zwrócić na zasadę niezależności wiążącą się z:

- niezależnością profesjonalnego osądu, która oznacza stan umysłu pozwalający osobie zajmującej się rachunkowością na rzetelne, obiektywne i wiarygodne przedstawienie jej zadań, bez ulegania wpływom zniekształcającym profesjonalny osąd¹²,
- dbałością o wizerunek zawodu w dziedzinie rachunkowości, co oznacza unikanie przez osobę zajmującą się rachunkowością takich sytuacji i działań, które mogłyby doprowadzić do tego, że inne kompetentne osoby mogłyby wyciągnąć wniosek, że zasada niezależności nie została przez nią zachowana.

---

¹² Przykład pochodzący z praktyki. Zarząd przedsiębiorstwa jest premiovany od wielkości osiągniętego zysku. Za rok 2007 zysk przed korektami z tytułu utraty wartości wynosił 100 000 zł. Jednostka posiadała wysokie stany zapasów, których niestety cena nabycia jest wyższa od cen sprzedaży netto. Księgowa przedstawiła wyliczenie, z którego wynikało, że należy obniżyć wartość zapasów o 130 000 zł, co oczywiście spowoduje zmniejszenie wyniku finansowego, który po korektach wyniesie 30 000 zł (strata). W związku z tym zarząd nie otrzyma premii. Oczywiście zarząd zdecydował (przy czym użyto niecenzuralnego słownictwa), że nie ma potrzeby dokonywania odpisów aktualizujących.

Zagadnienia z zakresu wiedzy, umiejętności i odpowiedzialności można również łączyć z tzw. rachunkowością agresywną. Do podstawowych przyczyn jej występowania należy zaliczyć¹³:

1. Naturę człowieka, która charakteryzuje się także takimi cechami, jak brak fachowości, brak etyki zawodowej, nieuczciwość, konflikt lojalności, chciwość, brak skrupułów oraz brak elementarnego poczucia odpowiedzialności.
2. Aspekt finansowej zależności firm audytorskich od swoich klientów, co jest szczególnie zauważalne w czasach dekonjunktury oraz ograniczania zakresu podmiotów gospodarczych podlegających obowiązkowi badania sprawozdań finansowych.
3. Charakter regulacji narodowych i międzynarodowych, pozostawiający dużą swobodę w wyborze możliwych rozwiązań rachunkowych.
4. Postępującą globalizację rynków przejawiającą się w występowaniu wielopoziomowych i przestrzennych struktur organizacyjnych holdingów, które nie zawsze są przejrzyste i zrozumiałe, a tym samym mogą stanowić wygodniejszą platformę manipulacji.

Wartość zobowiązań zależy od wyboru przez jednostkę sposobu finansowania działalności (na przykład rynek kapitałowy, rynek pieniężny, zobowiązania handlowe). Istotne znaczenie ma również system fiskalny, który determinuje określony poziom zobowiązań publicznoprawnych.

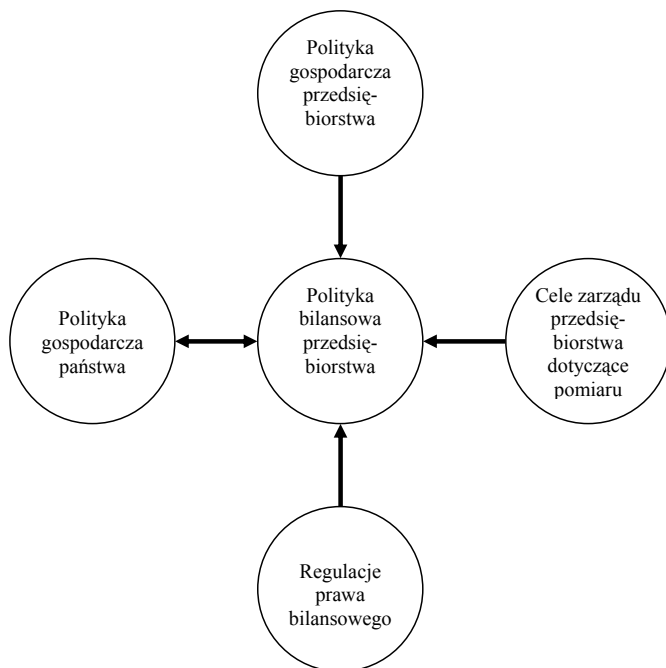
3. Wpływ polityki rachunkowości na poziom aktywów i zobowiązań

Bez względu na sposób zdefiniowania polityki rachunkowości czy polityki bilansowej oraz określenia relacji między polityką rachunkowości a bilansową należy jednoznacznie podkreślić, że celem tych polityk jest wspieranie koncepcji prawdziwego i wiernego obrazu. Można zaryzykować tezę, że tzw. rachunkowość kreatywna lub przekręty księgowe pojawiają się najczęściej na etapie kryzysów jednostki gospodarczej. Wykorzystywane są przykładowo do ukrywania strat (ujemnego wyniku finansowego), manipulowania wskaźnikami oceniającymi pomiar dokonań jednostek gospodarczych w celu uzyskania dostępu do rynku

---

¹³ A. Kamela-Sowińska, *Źródło „polskiego Enronu”*, w: *Zarządzanie finansami, mierzenie wyników i wycena przedsiębiorstw*, t. 1, materiały konferencyjne, red. D. Zarzecki, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2003, s. 56–57.

bankowego lub kapitałowego, a także do ukrywania ryzyka finansowego. Warto również wspomnieć, że przekrety księgowe wynikają również z celów zarządów jednostek (menedżerów), co dotyczy podretuszowania ich osiągnięć (rysunek 1).

Rys. 1. Czynniki determinujące jakość polityki bilansowej przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne.

Funkcjonowanie podmiotów gospodarczych zależy w znacznym stopniu od polityki gospodarczej państwa. Jej odmienność w poszczególnych krajach to efekt wielu czynników, wśród nich istotne znaczenie ma potencjał gospodarczy danego kraju oraz przyjęty model gospodarki rynkowej. Podobną rolę, ale w sferze mikroekonomicznej, w sposób istotny odgrywa polityka ekonomiczna przedsiębiorstwa. Polega ona na ustaleniu i realizowaniu przez kierownictwo jednostki gospodarczej konkretnych celów działalności i metod zmierzających do ich osiągnięcia. Cele działalności przedsiębiorstwa stanowią wypadkową oczekiwań kierowanych pod adresem jednostki przez różnych interesariuszy i wyznaczone są przede wszystkim przez właścicieli kapitału zainwestowanego w przedsiębiorstwie. Polityka bilansowa jest częścią polityki ekonomicznej prowadzonej przez

daną jednostkę, co oznacza, że jej założenia i treść powinny odpowiadać celom działalności przyjętym przez kierownictwo jednostki. Przedsiębiorstwo funkcjonuje w określonym środowisku społeczno-gospodarczym oraz znajduje się pod wpływem pewnego systemu politycznego i w związku z tym polityka bilansowa powinna także uwzględniać realia społeczno-gospodarcze¹⁴. Polityka bilansowa wynika z polityki gospodarczej przedsiębiorstwa¹⁵.

Polityka przedsiębiorstwa jest całościową koncepcją funkcjonowania przedsiębiorstwa i planowania jego działalności mającą na celu osiągnięcie założonych celów strategicznych. Komponentami polityki gospodarczej przedsiębiorstwa są: polityka w zakresie produkcji, marketingu, badań i rozwoju, społecznego oddziaływania i źródeł finansowania działalności¹⁶.

Konieczność uwzględnienia polityki ekonomicznej przedsiębiorstwa w polityce rachunkowości można zauważyć, analizując takie pojęcia określone w ustawie o rachunkowości, jak: okres ekonomicznej użyteczności, korzyści ekonomiczne, trwała utrata wartości.

Na kształt polityki bilansowej, oprócz polityki gospodarczej przedsiębiorstwa, wpływa również:

- a) dążenie kardy kierowniczej do wykazywania odpowiedniego poziomu miar dokonań jednostki gospodarczej, co niewątpliwie rodzi niebezpieczeństwo kreowania informacji ujętych w sprawozdaniach finansowych;
- b) możliwości wyboru, szczególnie zasad wyceny aktywów i zobowiązań, określone w regulacjach prawa bilansowego.

Polityka bilansowa stanowi element składowy polityki przedsiębiorstwa kreowanej i realizowanej przez jego kierownictwo. Ono określa cel główny i cele podrzędne oraz środki i metody ich osiągnięcia. Jeżeli jako cel główny założy się kontynuację działalności, to realizacja celów cząstkowych, dotyczących takich dziedzin, jak zaopatrzenie, produkcja, sprzedaż, inwestycje itp., powinna umożli-

---

¹⁴ C.-Chr. Freidank, *Zielformulierungen und Modellbildungen im Rahmen der Rechnungslegungspolitik*, w: *Rechnungslegungspolitik. Eine Bestandsaufnahme aus handels- und steuerrechtlicher Sicht*, Springer, Berlin 1998, s. 91.

¹⁵ A. Karmańska, *Zarządca przesłanki imperatywu wyceny bilansowej*, w: *Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi*, red. T. Kiziukiewicz, Uniwersytet Szczeciński, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Szczecin 2004, s. 326.

¹⁶ *Ibidem*.

wić jego osiągnięcie¹⁷. Poszczególne elementy polityki przedsiębiorstwa, w tym polityka bilansowa, są integrowane w jej ramach¹⁸.

Praktyczne osiągnięcie celów polityki bilansowej napotyka wiele ograniczeń. Wśród nich wymienia się następujące sytuacje¹⁹:

- przy wszelkich przedsięwzięciach muszą być przestrzegane nadrzędne zasady rachunkowości (w tym zasada *true and fair view*);
- polityka bilansowa zawsze musi szukać równowagi między interesami różnych podmiotów będących adresatami sprawozdania finansowego;
- prawa wyboru ujęcia pozycji aktywów oraz pasywów nie zawsze mogą być w pełni i swobodnie wykorzystywane, ponieważ niekiedy są ograniczane określonymi faktami z przeszłości i wcześniej podjętymi założeniami, których nie można zmienić;
- przedsięwzięcia podjęte w danym roku w ramach polityki bilansowej, z uwagi na wymóg ciągłości, wpływają na skuteczność polityki bilansowej w latach następnych, podobnie jak oddziałuje na nie polityka bilansowa lat poprzednich;
- częsta zmienność przepisów gospodarczych, a także wprowadzanie ich z mocą obowiązującą wstecz od daty ich opublikowania przekreślają możliwość stosowania racjonalnej polityki bilansowej;
- obowiązek zamieszczania w informacji dodatkowej omówienia stosowanych metod wyceny aktywów, pasywów, przychodów i kosztów ułatwia poznanie celów polityki bilansowej, przez co traci ona częściowo swoją skuteczność.

Uwagi końcowe

Podsumowując przedstawione rozważania, należy stwierdzić, że zasady ujmowania i wyceny aktywów oraz zobowiązań determinują wielkość kapitału własnego. Jednak na poziom aktywów i zobowiązań wpływają nie tylko czynniki wynikające z regulacji prawa bilansowego. Istotne znaczenie może mieć wiedza,

---

¹⁷ K. Maksymiuk, *Polityka bilansowa – sztuka czy kuglarstwo*, www.spolkigeldowe.bdo.pl.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ S. Heintges, *Bilanzkultur und Bilanzpolitik in den USA und in Deutschland. Einflüsse auf die Bilanzpolitik börsennotierter Unternehmen*, Verlag Wissenschaft und Praxis, Sternenfels, Berlin 1997, s. 221 i n.

umiejętności oraz postawy etyczne osób odpowiedzialnych za rachunkowość, co wpływa na kształt polityki rachunkowości i jej realizację.

Literatura

- Black A., Wright P., Bachman J.E., *W poszukiwaniu wartości dla akcjonariuszy*, Oficyna Ekonomiczna, Warszawa 2000.
- Czarnecki J., *Od logiki struktury do logiki procesu – menedżer i rachunkowość*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 2008, nr 44 (100).
- Freidank C.-Ch, *Zielformulierungen und Modellbildungen im Rahmen der Rechnungslegungspolitik*, w: *Rechnungslegungspolitik. Eine Bestandsaufnahme aus handels- und steuerrechtlicher Sicht*, Springer, Berlin 1998.
- Gmytrasiewicz M., *Teoria rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, w: *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, red. T. Cedrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKwP, Warszawa 2007.
- Heintges S., *Bilanzkultur und Bilanzpolitik in den USA und in Deutschland. Einflüsse auf die Bilanzpolitik börsennotierter Unternehmen*, Wissenschaft und Praxis, Sternenfels, Berlin 1997.
- Jajuga K., *Wartość i ryzyko przedsiębiorstwa a informacje finansowe – niektóre współczesne problemy*, w: *Zarządzanie finansami. Mierzenie wyników i wycena przedsiębiorstw*, t. 1, materiały konferencyjne, red. D. Zarzecki, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2003.
- Kamela-Sowińska A., *Rachunkowość na zakręcie*, w: *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, red. T. Cedrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKwP, Warszawa 2007.
- Kamela-Sowińska A., *Źródło „polskiego Enronu”*, w: *Zarządzanie finansami. Mierzenie wyników i wycena przedsiębiorstw*, t. 1, materiały konferencyjne, red. D. Zarzecki, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2003.
- Karmańska A., *Etyka w dydaktyce rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 2005, nr 26 (82).
- Karmańska A., *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa 2009.
- Karmańska A., *Zarządcze przesłanki imperatywu wyceny bilansowej*, w: *Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi*, red. T. Kiziukiewicz, Uniwersytet Szczeciński, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Szczecin 2004.
- Maksymiuk K., *Polityka bilansowa – sztuka czy kuglarstwo*, www.spolkigieldowe.bdo.pl.
- Micherda B., *Wiarygodność istotną cechą jakościową sprawozdania finansowego*, „Forum Rachunkowości” 2007, nr 1.

- Międzynarodowe Standardy Edukacyjne dla zawodowych księgowych*, Biuletyn Krajowej Rady Firm Audytorskich 2004, nr 12.
- Ross S.A., Westerfield R.W., Jordan B.D., *Finanse przedsiębiorstw*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1999.
- Szczepankowski P., *Jak w praktyce liczyć i poprawnie interpretować wartość EVA^{TM} oraz MVA?*, „Analiza i Kontrola Finansowa” 2008, nr 38.
- Szychta A., *Etapy ewolucji i kierunki integracji metod rachunkowości zarządczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU 2009, nr 152, poz. 1223, z późn. zm.

dr hab. prof. US Waldemar Gos
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Instytut Rachunkowości
ul Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin
wgoss@wneiz.pl

FACTORS INFLUENCING ASSETS AND LIABILITIES

Summary

The purpose of the study is to try to answer the following question: what factors affect the book values of an enterprise? The author opines that to the main factors influencing assets and liabilities the following ones should be included:

- the adopted accounting policy,
- documents,
- inventory,
- knowledge, skills as well as responsibility of the management and the persons keeping the accounts.

Translated by Magdalena Janowicz